

حضرت آیت
الله خامنه‌ای از جمله
مسئولان عالی رتبه‌ای
هستند که خاطر حضورشان در
جبهه‌های نبرد حق علیه باطل هنوز
در صفحات تاریخ جنگ به یادگار
مانده است. کمتر عملیاتی بود که
بدون حضور ایشان در کنار دیگر
فرماندهان انجام گیرد

شاید کمتر ملتی باشد که در طول تاریخ خود تجربه‌ای تلخ از تجاوز و جنگ و خونریزی نداشته باشد و کمتر نظام سیاسی‌ای باشد که در راه ایجاد یا تثبیت حاکمیت خود با تهاجمی داخلی یا خارجی مواجه نشده باشد.

افزایش وحدت ملی و انسجام و نظم اجتماعی و کنترل جامعه از طریق هنجارهای درونی نیروهای مردمی که از ابزارهای ایجاد یک جامعه سالم است در جنگ هشت ساله به خوبی نمایان شد. افزایش فعالیت تولیدی صنایع نظامی در طول جنگ تحمیلی و در پی محاصره اقتصادی از یک طرف و نیاز مبرم به سلاح و خودداری برخی از تولیدکنندگان خارجی برای فروش سلاح به ایران را می‌توان به عنوان یکی از کارکردهای مهم

مدیریت بحران در جنگ هشت ساله

عاطفه خرمی

اشاره:

استفاده از تجربه مدیریت موفق جنگ در سال‌های دفاع مقدس که در رأس همه توسط فرمانده کل قوا، رهبر کبیر انقلاب و در رده‌های میانی و پایین‌تر توسط دیگر فرماندهان و مدیران اعمال می‌شد و بکارگیری استعدادها و ظرفیت‌های موجود در جامعه در راه تحقق اهداف و آرمان‌های دفاع مقدس، همه و همه از فاکتورها و عواملی به شمار می‌روند که جنگ تحمیلی را به حماسه‌ای جاویدان و تجربه‌ای ارزنده و گرانبها در عرصه مدیریت تحول در جامعه تبدیل ساختند که اگر به خوبی از این تجربیات بهره‌برداری شود و نقاط ضعف و قوت مدیریت امور در آن برهه مورد شناسایی و دقت قرار گیرد، می‌تواند سرمشق مناسبی باشد. دفاع مقدس با تمام مشکلات، تجربه‌ها و خاطراتش تجربه هشت سال مقاومت، مدیریت مقتدر، قبول مسئولیت‌ها از روی ایمان و اعتقاد به انجام تکلیف، به کارگیری مدیران و فرماندهانی که علاوه بر تخصص، متعهدانه وارد عرصه عمل می‌شدند، اعتقاد و اطمینان به نیروهای جوان و استفاده از نیروی فکری و عملی انسان و ایده‌پردازی‌های نو در عرصه‌های نظامی و فرهنگی و ... همه و همه حماسه هشت سال دفاع مقدس را به تجربه‌ای ارزنده در زمینه مدیریت موفق اجتماعی در مقاطع خرد و کلان جامعه تبدیل کرد که اگر تمامی ابعاد و زوایای آن به خوبی مورد مذاقه قرار گیرد، می‌تواند الگویی مناسب و مفید برای اداره امروز جامعه ما باشد.

و مثبت دفاع مقدس نام برد. ارائه انواع ایده‌ها و روش‌ها و ابزارهای جنگی جدید توسط نیروهای مبارز سپاه، ارتش و جهاد سازندگی، نظیر پل‌های شناور و قایق‌های تندرو و ... (که نمونه‌ی اعلاهی آن را در عملیات آزادسازی فاو می‌توان مشاهده نمود) از دیگر فواید دفاع هشت ساله شمرده می‌شود. گذشته از اینها دفاع مقدس به ابزار مهم و کارآمد برای اثبات حقانیت ملت ایران و صدور انقلاب اسلامی تبدیل شد؛ آنچنان که حضرت امام علیه السلام نیز به این واقعیت اشاره می‌کند: «ما انقلابمان را در جنگ به جهان صادر نموده‌ایم.» بیداری جهانیان نیز در پی مقاومت و مبارزه‌ی ملت ایرانی در طول جنگ تحمیلی و باور این واقعیت که ملت‌ها می‌توانند خود را از یوغ وابستگی به ابر قدرت‌ها برهانند و

با اتکا به نیروهای داخلی خود در برابر ستم متجاوزان بایستند از آثار مثبت دفاع مقدس بود. امام بزرگوار در این باره می‌فرماید: «ما در جنگ به مردم جهان و خصوصاً مردم منطقه نشان دادیم که علیه تمامی قدرت‌ها و ابرقدرت‌ها سالیان سال می‌توان مبارزه کرد. جنگ ما کمک به فتح افغانستان را به دنبال داشت. جنگ ما فتح فلسطین را به دنبال خواهد داشت. جنگ ما بیداری پاکستان و هندوستان را به دنبال داشت.»

حماسه‌ی هشت سال دفاع مقدس که به حدیث ماندگار پایداری و مقاومت ملت سرافراز ایران تبدیل شد و به عنوان تنها نبردی که در آن حتی یک وجب از خاک ایران به تصرف متجاوزین درنیامد، در تاریخ دلاوری‌های این ملت به ثبت رسیده

است. این حماسه دارای مؤلفه‌هایی بود که توانست پیروزی را برای ملت ایران به ارمغان آورد. این عوامل عبارتند از:

مدیریت و رهبری حضرت امام علیه السلام:

رهبر کبیر انقلاب به عنوان فرمانده کل قوا آنچنان سکن کشتی جنگ را به دست گرفت که هیچ طوفانی نتوانست در مسیر حرکت مشتاقان جهاد و شاگردان

اعتقاد و اطمینان به نیروهای جوان و استفاده از نیروی فکری و عملی آنان و ایده‌پردازی‌های نو در عرصه‌های نظامی و فرهنگی همه و همه حماسه هشت سال دفاع مقدس را به تجربه‌ای ارزنده در زمینه مدیریت موفق اجتماعی در مقاطع خرد و کلان جامعه تبدیل کرد

**افزایش وحدت
ملی و انسجام و
نظم اجتماعی و کنترل
جامعه از طریق هنجارهای
درونی نیروهای مردمی که
از ابزارهای ایجاد یک جامعه
سالم است در جنگ هشت
ساله به خوبی نمایان
شد**

برجسته ترین شخصیت‌های سیاسی کشور در خطوط مقدم پیکار بود. حضرت آیت ... خامنه‌ای از جمله مسئولان عالی رتبه‌ای هستند که خاطره حضورشان در جبهه‌های نبرد حق علیه باطل هنوز در صفحات تاریخ جنگ به یادگار مانده است؛ کمتر عملیاتی بود که بدون حضور ایشان در کنار دیگر فرماندهان انجام گیرد. شرکت در جنگ‌های چریکی و نامنظم در کنار سردار دکتر مصطفی چمران، حضور در عملیات‌های بزرگ و کلاسیک، حضور فعال در طراحی و فرماندهی عملیات‌ها، تلاش مُجدّانه در رفع مشکلات رزمی و پشتیبانی جبهه‌ها، مقابله با سیاست‌های خائنه بنی‌صدر در اداره جنگ، بازدید و سرکشی از جبهه‌های غرب و ارتباط مستقیم با رزمندگان خطوط مقدم، تبیین ابعاد سیاسی جنگ تحمیلی و رساندن پیام این حماسه مقدس از راه سخنرانی در مجامع بین‌المللی و مصاحبه با رسانه‌های جهانی، تقویت مشارکت فعال مردم در جنگ از راه ایراد خطبه در نماز جمعه سخنرانی و ... نمونه‌هایی از نقش رهبر معظم انقلاب در حماسه دفاع مقدس است.

حضور در جبهه کمتر بود، انواع نقشه‌ها را به کار می‌بستند تا مبدا از کاروان جهاد جا بمانند؛ کربلایانی که روایت رشادتشان، صحنه تاریخ را سفید کرده است. رهبر کبیر انقلاب در وصف این مبارزان حق طلب فرمود: «تاریخ اسلام جز یک برهه از صدر اسلام جوان‌هایی مثل جوان‌های ایران سراغ ندارد و ملتی مثل ملت ایران در تاریخ ثبت نشده است. شما در کجای تاریخ جز در یک برهه در صدر اسلام، آن هم نه به طور وسیع، بلکه به طور محدود سراغ دارید که جوانان یک کشور این طور عاشق جنگ باشند؛ این طور عاشق دفاع از کشور خودشان باشند و این طور ملت، همه با هم، یکصدا دنبال پیروزی ارتش، سپاه پاسداران و سایر قوای مسلحه باشند و کجا دیدید که عاشقانه دنبال شهادت باشند.»

مسئولان کشور به حساسیت جنگ پی بردند

جنگ تحمیلی هشت ساله بر خلاف روالی رایج در جنگ‌های دنیا، شاهد حضور

و مقلدان خمینی کبیر خللی ایجاد کند. حضرت امام علیه السلام با اقتدار و صلابت بی‌نظیر و موقعیت مرجعیت مذهبی و سیاسی خود توانست محاسبات حسابگران غربی را بر هم زده در برابر تمام جوسازی‌های تبلیغاتی، پیروزمندانه بایستد و در شرایطی که صدام معدوم به حامیان خود قول داده بود هفته دوم پس از جنگ در تهران نطق پیروزی را ایراد کند، یک جنگ هشت ساله را بدون اینکه دشمن متجاوز بتواند به اهداف خود برسد، فرماندهی کند.

ایمان و اعتقاد به حقانیت هدف:

جهاد پشتوانه اعتقادی پیدا کرده بود و حکم «و اعدوا لهم ما استطعتم من قوه» فرمانی شده بود که خلیل عظیم مردان و زنان مجاهد را به صحنه پیکار رهنمون شد.

اتحاد و وحدت کلمه

دفاع از دین، و شرف و ناموس، مرد و زن و پیر و جوان نمی‌شناخت؛ هر کس هر چه در توان داشت به میدان می‌آورد؛ یکی جان و جوانی‌اش را، یکی فرزندان‌اش را، یکی تخصص و تعهدش را و یکی مالش را و حتی کودکان نیز قلک‌های کوچکشان را نذر پیروزی رزمندگان می‌کردند؛ نوجوانانی که هنوز بهار عمرشان از سن

دفاع مقدس به ابزار مهم و کارآمد برای اثبات حقانیت ملت ایران و صدور انقلاب اسلامی تبدیل شد

مبارزه و ایجاد شور و شوق جهاد در آنان و صبر بی نظیر و مثال زدنی شان در شهادت عزیزترین عزیزانشان، شاهکاری از ایثار و جانفشانی آفرید.

به عهده گرفتن سرپرستی خانواده و مدیریت اقتصادی آن در دوران بحران، با وجود تمام مشکلات و سختی‌های ناشی از جنگ، از جمله کمبود آب و مواد غذایی، خاموشی‌های مکرر، تورم و تحمل این شرایط سخت و قناعت به حداقل‌ها از نقش‌های اساسی زنان در طول سال‌های دفاع مقدس شمرده می‌شود.

امام علیه السلام در پیامی خطاب به ملت ایران و همه دنیا نسبت به قرار گرفتن جنگ در رأس همه مسائل تأکید کردند. این امر موجب شد تا همه مسئولان رده بالای نظام خود را در امر دفاع از کشور سهیم بدانند و با رهبری و فرماندهی آن امام بزرگوار، همراه با همه مردم ایران، شرایط سخت و بحرانی جنگ را درک کنند. چنین حضوری مردم و مسئولان را در یک ردیف، همراه امام قرار داد و حس مشترک و درد و رنج مشترکی را رقم زد که تحملش بسیار آسان می‌نمود.

نقش زنان در دفاع مقدس

دفاع مقدس شرایط و موقعیتی را پدید آورد که طی آن زن مسلمان ایرانی استعدادها، توانایی‌ها و شایستگی‌های خود را شناخت و به ظهور رساند؛ استعدادهایی که در پس قرن‌ها به ناپاوری گرفته شده بودند. صحنه‌هایی چون مداوای

مجروحین و پرستاری از

آنها، امور خدماتی، تهیه

آذوقه و تسلیحات

و تجهیزات و

... و مهمتر از

همه تشویق

و ترغیب

مردان برای

اقتدار و صلاحیت
بی نظیر امام و
موقعیت مرجعیت مذهبی
و سیاسی که از آن برخوردار
بودند همه و همه از امام، فرماندهی
شجاع ساخته بودند که توانست بدون
کوچک‌ترین هراس و عقب‌نشینی
از مواضع به حق خود، محاسبات
حسابگران غربی را به هم
بریزد

منابع و مأخذ:

۱. رفیعی، توسعه و تضاد، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
۲. درودیان، پرسش‌های اساسی جنگ، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ.
۳. زندگی نامه مقام معظم رهبری، مؤسسه قدر ولایت.
۴. نگرشی موضوعی بر وصیت نامه سیاسی الهی امام خمینی علیه السلام، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام.
۵. کلمات قصار امام خمینی علیه السلام، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام.
۶. قنبری - پشتواهای اعتقادی دفاع مقدس از نگاه امام خمینی علیه السلام - نشر کیهان ۲۰۷/۷۷.
۷. شعر دوست، امام و دفاع مقدس، نشریه اطلاعات ۳۱/۶۷۸.
۸. لطفی، زنان در دفاع مقدس، نشریه کار و کارگر، ۵/۷/۷۹.
۹. فیاضی، دفاع مقدس؛ اقیانوس بیکران عشق و ایثار، نشریه قدس ۸۱/۳۱/۶.
۱۰. سخنرانی آقای صفار هرنندی، باید در عرصه‌های مدیریتی کشور مشابه دفاع مقدس وارد عمل شویم، نشریه یا لئارات الحسین، ص ۲۱۴.
۱۱. نظری، ارزیابی معیارهای فرهنگی و اجتماعی دفاع مقدس، نشریه جمهوری اسلامی، ۷۷/۷/۵.

پی‌نوشت:

۱. امام و جنگ، ص ۱۳ و ۱۴.